

2022-10-20

Dnr: 2022/7891

Regeringskansliet

Yttrande över SOU 2022:21 Rätt för klimatet

Region Östergötland har beretts möjlighet att yttra sig över slutbetänkande av Klimatråtsutredningen ”SOU 2022:21 Rätt för klimatet”.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 17 december 2019 att en särskild utredare ska se över all relevant svensk lagstiftning så att det klimatpolitiska ramverket får genomslag (dir. 2019:101). Delbetänkandet En klimatanpassad miljöbalk för samtiden och framtiden (SOU 2021:21) lämnades till miljödepartementet den 31 mars 2021. Regeringen beslutade därefter den 23 juni 2021 att ge utredaren i uppdrag att utreda möjligheten att väga klimatnytta mot negativ påverkan på människors hälsa och miljön, genom en särskild avvägningsregel i miljöbalken eller på annat sätt, och lämna nödvändiga författningsförslag (dir. 2021:05).

Klimatråtsutredningens slutbetänkande redovisar förslag till ändringar av lagstiftningen inom tre områden: främja bidrag till klimatomställningen, underlätta byggande av elnät och ett transporteffektivt samhälle.

Region Östergötlands uppdrag

Region Östergötlands verksamhet vilar på ett antal uppdrag;

- erbjuda invånarna i Östergötland en bra hälso- och sjukvård,
- ett region- och riksansvar gällande högspecialiserad vård;
- leda det regionala utvecklingsarbetet för en långsiktig och hållbar utveckling i regionen,
- utarbeta och fastställa en regional utvecklingsstrategi samt en länsplan för den regionala transportinfrastrukturen,
- ansvara för den regionala kollektivtrafiken, i egenskap av regional kollektivtrafikmyndighet genom Östgötatrafiken AB.

Region Östergötlands synpunkter

Sammanfattningsvis

Region Östergötland är positiv till slutbetänkandet och till de förslag som presenteras och som påverkar regionens verksamhetsområde. Region Östergötland instämmer med utredningen om att olika verktyg och styrmedel behöver kombineras, effektivisering av energianvändning och minskning av transporter, för att vi ska nå uppsatta klimatmål. Region Östergötland ställer sig bakom utredningens förslag.

2022-10-20

Dnr: 2022/7891

Sammanfattningsvis vill Region Östergötland lyfta fram synpunkter nedan. Synpunkterna utvecklas vidare i efterföljande avsnitt.

- Region Östergötland ställer sig positiv till utredningens förslag om att förtydliga ansvariga myndigheter och aktörers roller vid klimat- och energiplanering.
- Region Östergötland ställer sig bakom utredningens förslag avseende transporteffektivt samhälle. För att uppnå uppsatta klimatmål krävs en förändrad syn vad gäller vilka åtgärder som måste vidtas för att främja transportsnål planering. Som upprättare av länsplaner för regional transportinfrastruktur förfogar regionerna över mandat att fördela medel och främja åtgärder för ett transporteffektivt samhälle och är en viktig aktör i sammanhanget.

DEL II – Underlätta byggande av elnät

Region Östergötland välkomnar utredningens förslag om att regeringen ska tillsätta en särskild utredning som särskilt ska analysera hur energi- och klimatplanering kan samordnas och struktureras på ett tydligare sätt än i dag. Region Östergötland vill i samband med en sådan utredning särskilt peka på vikten av att tydliggöra ansvarsområden, mellan de olika planeringsnivåerna, men också mellan exempelvis Region och Länsstyrelsen. Otydlighet mellan aktörer riskerar medföra merarbete på samtliga nivåer.

Region Östergötland välkomnar att regionernas roll behöver förtydligas vid planering av klimat- och energiomställning, och vill som ovan betona vikten av att inom beskrivning av den *regionala nivån* inte bara räkna in Länsstyrelserna, utan även regionerna. Flera regioner, liksom Region Östergötland, arbetar för att ta fram och förse kommunerna med relevanta planeringsunderlag. Region Östergötland har också tillsammans med Länsstyrelsen i Östergötland tagit fram en gemensam ”Energi- och klimatstrategi för Östergötland”. Regionerna är de som har det regionala tillväxtansvaret, och frågan om elförsörjning har blivit allt mer angelägen den senaste tiden.

Ett väl fungerande elnät, och en utbyggnadstakt som möter det snabba behov som finns är av yttersta vikt för att säkerställa kapacitet för bland annat näringslivet konkurrens och klimatomställning, robusthet i hälso- och sjukvården och vidare en förutsättning för den fortsatta elektrifieringen av samhället på vilken delar av åtgärder för att nå klimatmålen vilar.

DEL III – Transporteffektivt samhälle

Region Östergötland välkomnar de förslag som utredningen presenterar och instämmer i utredningens beskrivning om att en omställning dels behöver bestå av omställning till fossilfria bränslen, inklusive elektrifiering, samt en utveckling mot ett transporteffektivt samhälle där samhällets aktörer verkar

2022-10-20

Dnr: 2022/7891

för ett minskat trafikarbete¹. Planering och genomförande av transporteffektivitet påverkar flera olika aktörer och samhällsnivåer. Det krävs samverkan mellan nivåer och aktörer, med olika åtgärder på olika skalnivåer för att uppnå en ökad transporteffektivitet. Det kan handla om nya stadsdelar som arbetar proaktivt med parkering och bilfria områden, som i Vallastaden i Linköping, eller utveckling av bebyggelse i hållplats- och stationsnäralägen kopplat till kollektivtrafik.

Som regional kollektivtrafikmyndighet ser Region Östergötland och Östgötatrafiken att flera av författningsförslagen går i linje med verksamheternas arbete. Vidare bedöms förslagen ge ökade incitament för kollektivtrafikens roll i trafiksystemet. Det är välkommet att även gångtrafik skrivs in till de hållbara transporterna, och att dess betydelse i systemet belyses.

Region Östergötland välkomnar att lagstiftning och förordningar avseende den nationella planen och länstransportplanerna förtydligas vad gäller att dessa ska verka för ett transporteffektivt samhälle. Att koppla det till en mätbar parameter, trafikarbete, konkretiserar och ställer krav på berörda aktörer att jobba för ett genomförande, och att arbetet blir möjligt att följa upp.

Region Östergötland instämmer i utredningens beskrivning om att fyrstegsprincipen som metod är klok, men att den inte tillämpas så som avsetts. Region Östergötland är positiv till de parallella nationella utredningar som sker, av Trafikverket och Trafikanalys, om vilka steg 1- och 2-åtgärder som kan vara aktuella vid medfinansiering. Region Östergötland ser en stor potential i exempelvis överlåtande, eller omdisponering, av väginfrastruktur till förmån för kollektiva färdmedel som en sådan åtgärd.

Det är positivt att utredningen tar upp och föreslår att beslutade vägobjekt med regelbundenhet ska ses över och utvärderas så att de går i linje med beslutade mål, inklusive transport- och klimatpolitiska sådana. Det är dock angeläget att sådana omprövningar med eventuella utredningar som krävs inte förlänger de redan långa utredningstiderna. Region Östergötland är medveten om svårigheten som översyner kan medföra, som exempelvis svårigheten med att motivera nedläggning av projekt efter ett utredningsskede. Region Östergötland ser där vikten av att belysa exempelvis utredningskostnad i relation till en eventuell kostnad som ett genomförande av infrastrukturobjekt hade medfört.

Region Östergötland ser ett stort behov av att arbeta målstyrt vad gäller infrastruktur- och transportfrågor. Det är således välkomnande att utredningen föreslår att Trafikverket anammar en scenariobaserad arbetsmetodik istället för dagens prognosbaserade. Region Östergötland ser det som av stor vikt för att på ett lämpligt sätt kunna verka för ett

¹ Antal fordon multiplicerat med förflyttad sträcka för varje fordon. Uttrycks i enheten fordonskilometer.

2022-10-20

Dnr: 2022/7891

transporteffektivt samhälle där aktörerna i samhället även verkar för minskat trafikarbete. Detta bör återspegla sig i att Trafikverket i sin verksamhet behöver arbeta för en mer kollektivtrafikvänlig infrastruktur.

Region Östergötland välkomnar att utredningen tar upp aspekter som exempelvis biltrafikens hastighet och påverkan på klimatet. Region Östergötland delar bedömningen om att en sänkt hastighet för biltrafik, i stadsmiljö, kan öka gång, cykel och kollektivtrafikens relativa attraktionskraft. Viktigt är dock att påpeka, för främst kollektivtrafiken, att attraktionskraften för denna även är nära sammankopplad med dess framkomlighet.

Julie Tran
Trafik- och samhällsplaneringsnämndens ordförande

Richard Widén
Regionutvecklingsdirektör